

* 17 آذر درگذر تاریخ

* آغاز تأسیس «تهران جدید» در زمان سلطنت ناصرالدین شاه قاجار (1246 ش)

اشاره:

با آغاز سلسله قاجاریه، تهران به عنوان پایتخت کشور، معرفی شد و پادشاهان در آن، اقامت داشتند. این روال بیش از هفتاد سال ادامه یافت تا این که در بیست و یکمین سال سلطنت ناصرالدین شاه قاجار، بر اثر فزونی جمعیت، وی تصمیم گرفت که شهر را وسعت داده و شهری با نام خود در کنار تهران قدیم یا عتیق بنا کند. از این رو، در این روز برابر با یازدهم شعبان 1284 ق کنگ توسعه تهران و احداث شهر جدید با نام دارالخلافه ناصری را به زمین زد و از این پس، تهران به این نام خوانده می‌شد. بدین ترتیب، شهر تهران از اطراف توسعه یافت و خندق‌هایی در جهات مختلف ایجاد گردید. همچنین در هر طرف شهر، سه دروازه با شکل‌های زیبای مشرق زمینی و کاشی کاری و مناره کوچک ساخته شد و شهر، وسعت یافت.

* تولد داریوش مهرجویی

کارگردان ایرانی 1318 ش

اشاره:

داریوش مهرجویی در ۱۷ آذر ۱۳۱۸ در تهران در محله شاپور، درخونگاه، در خانواده‌ای از طبقه متوسط به دنیا آمد. در کودکی تحت تأثیر مادر بزرگش که مسلمانی معتقد بود قرار می‌گیرد. خود در مصاحبه‌ای در سال ۱۳۵۱ در این باره می‌گوید: «مادر بزرگم از آن نمازخوان‌های دواآتشه بود. و تحت تأثیر فضای روحانی او، من هم از سن هفت تا پانزده سالگی، شدم بوم یک مسلمان واقعی. نماز و روزهام یک آن ترک نمی‌شد. [...] اما از پانزده سالگی به بعد، درست آن موقعی که نماز و روزهام به حساب می‌آمد، شک در دلم نشست. چهره خدا تدریجاً کدر شد و ایمانم رفت از دست.»

در نوجوانی به موسیقی علاقه‌مند می‌شود و مدت کوتاهی به کلاس آموزش موسیقی، آقای زندی، هم می‌رود اما نزد پدرش که موسیقی ایرانی را خوب می‌شناخت به نواخت سنتور پرداخت و بعد به موسیقی کلاسیک غربی آشنا می‌شود و به نواختن پیانو و نوشتن قطعاتی برای پیانو می‌پردازد. در ۱۷ سالگی به سینما علاقه‌مند می‌شود و برای درک بهتر فیلم‌های روز به آموختن زبان انگلیسی می‌پردازد.

تحصیلات مقدماتی را در تهران به پایان برد و یک سال در هتل آتلانتیک مدیر می‌شود و سپس بیست ساله بود که برای ادامه تحصیل به کالیفرنیا در آمریکا رفت. نخستین به خواندن سینما رو آورد اما خیلی زود سینما را رها کرد و به فلسفه پرداخت و در سال ۱۳۴۴ از دانشگاه یوسی‌ال‌ای در لس‌آنجلس لیسانس فلسفه گرفت. در همین سال سردبیری نشریه ارس ریویو در لس‌آنجلس را به عهده گرفت و سال بعد به تهران آمد و در سال ۱۳۴۶ نخستین فیلم خود به نام الماس ۳۳ که فیلمی بسیار پرهزینه بود را ساخت.

این فیلم در ۵ بهمن ۱۳۴۶ در تهران روی پرده آمد و فروش متوسطی داشت و با توجه به هزینه بالای ساخت آن شکستی تجاری محسوب می‌شد و توجه منتقدین را هم چندان به خود جلب نکرد اما در ۱۳۴۸ با همکاری غلامحسین ساعدی فیلم‌نامه گاو را از روی یکی از داستان‌های کوتاه عزادارن بیل نوشته ساعدی نوشت و کارگردانی کرد. این فیلم برای مهرجویی و سینمای ایران جوائز متعددی را در جشنواره‌های بین‌المللی به ارمغان آورد.

* بلوای نان در تهران و توقیف روزنامه ها (1321 ش)

اشاره:

پس از روی کار آمدن قوام به نخست‌وزیری، با وجود تشکیل وزارت خواروبار و تخصیص اعتبار برای خرید گندم و آرد، وضع نان نه تنها بهبود نیافت بلکه روز به روز بدتر و نان نامرغوب‌تری تحویل مردم می‌شد. از بامداد روز هفدهم آذر 1321 ش، به علت فشار زندگی، نبودن مایحتاج اولیه و پایین بودن دستمزدها، عده زیادی از دانش‌آموزان و دانشجویان به طرف

میدان بهارستان حرکت کردند. در همان حال که فریاد «نان می‌خواهیم» آنها در طول مسیر طنین‌انداز بود، عده زیادتری از مردم و دانش‌آموزان در میدان بهارستان اجتماع نموده و ناگهان به مجلس هجوم بردند. پس از ضرب و شتم نمایندگان، میز و

صندلی و تابلوهای مجلس را شکسته و عده‌ای از مهاجمان، اموال مجلس را غارت کردند. به دنبال آن بازار تهران تعطیل شد و برخی از مردم به چپاول مغازه‌ها خیابان‌ها پرداختند. فرماندار نظامی تهران برکنار گردید و سپهبد امیراحمدی با اختیارات کامل منصوب گردید و به دستور او به روی مردم آتش گشوده شد و عده زیادی کشته و زخمی شدند. در همین روز، خانه نخست وزیر به آتش کشیده شد و احمد قوام دستور توقیف کلیه روزنامه‌ها و مجلات را صادر کرد. این آشوب، تهران را از حالت عادی خارج نمود. حوادثی که در بلوای نان در تهران اتفاق افتاد نشان می‌دهد که بسیاری از حرکات، سازمان یافته و از قبل طراحی شده بوده است و نمی‌توان تمام آن را خودانگیخته دانست. در این حوادث، دست پنهان عده‌ای خاص و حتی شاه و دربار برای تحت فشار قرار دادن قوام دیده می‌شود.

* تولید انبوه موشک هدایت شونده ضد زره «توسن 1»
در وزارت دفاع (1378ش)

* درگذشت «حسین مکی» سیاستمدار، مورخ و نویسنده معاصر (1378ش)
اشاره:

حسین مکی در سال 1290ش به دنیا آمد. وی پس از گذراندن تحصیلات مقدماتی، به تهران رفت و به خدمات دولتی پرداخت. مکی بعد از شهریور 1320 و ایجاد فضای باز سیاسی، فعالیت‌های رسمی خود را در مطبوعات آغاز کرد و نوشته‌های تاریخی، تحقیقی و ادبی او، بخش مهمی از مندرجات روزنامه‌های درجه اول تهران بود. او در این زمان نخستین جلد‌های کتاب تاریخ بیست ساله ایران را به نگارش درآورد و به شهرت رسید. مکی در سال‌های بعد به عضویت حزب ایران و حزب دموکرات ایران درآمد و این، سرآغاز برای فعالیت‌های سیاسی او در مجلس پانزدهم و شانزدهم و هفدهم گردید. او از طرفداران سرسخت دکتر مصدق به شمار می‌رفت و در مبارزات ملی کردن صنعت نفت، تلاش زیادی از خود نشان داد. مکی عضو هیئت خلع ید از کمپانی جنوب بود و به علت خدماتش، به سرباز فداکار ملقب گردید. وی پس از کودتای 28 مرداد 32، به حاشیه رانده شد و هنگامی که در سال 1339، به فعالیت‌های سیاسی روی آورد، رژیم مانع فعالیت مکی شد. حسین مکی از آن پس به کارهای علمی و ادبی روی آورد و آثار متنوعی را به نگارش درآورد. تاریخ بیست ساله ایران در هشت جلد، کتاب سیاه در هشت جلد، خاطرات سیاسی در دو جلد، زندگانی سید حسن مدرس در دو جلد، وقایع سی تیر و تصحیح دیوان مشتاق و فرخی یزدی از جمله آثار اوست. حسین مکی، به عنوان آخرین فرد از رجال و اطرافیان دکتر محمد مصدق در جریان ملی شدن صنعت نفت، سرانجام در اواسط آذر سال 1378ش در 88 سالگی در تهران درگذشت.

* 26 صفر در گذر تاریخ

* درگذشت «ثابت بن قره حرانی» ریاضی‌دان، طبیب و فیلسوف عراقی (288 ق)
اشاره:

ثابت بن قره حرانی ریاضی‌دان و منجم عراقی در سال 211 ق متولد شد. او از دانشمندان بزرگ زمان خود به شمار می‌رفت و در ترجمه‌ی متون علمی از زبان‌های سریانی و یونانی به عربی مهارت زیادی داشت. بسیاری از آثار یونانیان توسط ثابت و یا تحت سرپرستی او به زبان عربی برگردانده شده است و او از این نظر سهم مهمی در پیشرفت علوم دارد. برخی از مورخان، تعداد آثار ترجمه شده توسط این دانشمند را متجاوز از 130 کتاب و رساله ذکر کرده‌اند. ثابت بن قره، علاوه بر ترجمه‌ی بسیاری از کتب، تألیفات ارزنده‌ای نیز از خود به یادگار گذاشته است که از آن میان، کتاب مسایل الهندسه و اعداد قابل ذکر می‌باشد. وفات ثابت در 77 سالگی روی داد.

* حمله ی «سلطان مراد عثمانی»
به ایران (986 ق)
اشاره:

در سال 986 ق، سلطان مراد عثمانی لشکری متجاوز از صد هزار تن، از جمله نیروی بزرگی از تاتارهای کریمه را برای تسخیر

آذربایجان فرستاد. با این اقدام، دوره‌ی طولانی صلح ایران و عثمانی به پایان رسید.
در این جنگ نیروهای صفویه متحمل شکست‌های پی در پی شدند و بخش‌های بزرگی از گرجستان به اشغال عثمانی درآمد.

* 8 دسامبر در گذر تاریخ

* شروع جنگ پنج ساله فرانسه
علیه مکزیک (1861م)

* سقوط حاکمان نظامی در ژاپن و آغاز انقلاب سفید اجتماعی این کشور (1868م)

* اعلان جنگ آمریکا به ژاپن
و ورود رسمی آمریکا به
جنگ جهانی دوم (1941م)

* روز استقلال «تایوان»
از چین و تشکیل دولت چین ملی
در این جزیره (1949م)